

Ung kirke med gammel kunst

Kjose kirke rundet 150 år denne uken. Ikke rare alderen for en kirke kanskje, men kirke i Kjose har det eksistert siden middelalderen, og inni dagens jubilent finner vi gammel, unik treskjærerkunst, i form av en altertavle, signert den såkalte Balke-mesteren.

10. august 2000

Til jubileumsarrangementet kommende lørdag og søndag får man dessuten låne hjem et maleri som ble gitt til kirken av Peder Iverssøn Jernskjegg i 1606. Maleriet viser nattverden og har en bibeltekst på datidens norsk under. I dag oppbevares maleriet på Norsk folkemuseum i Oslo.

Fargerik arkitekt

Formannen i menighetsrådet, Eivinn H. Hansen, er tilsynelatende ikke den som ivrer i tide og utide med tungen, men han er synlig stolt når han guider rundt i det vakre nygotiske kirkebygget fra 1850. Et bygg som for øvrig er tegnet og prosjektert av en fargerik teolog med mange talenter.

Gustav A. Lammers var dyktig arkitekt og kunstmaler, samt sogneprest i Bamble fra 1836 og i Skien fra 1848, hvor han utløste en vekkelsesbevegelse og ga riss til en av norsk litteraturs store karakterer.

I hvert fall hevdes det at Henrik Ibsen har brukt flere trekk av Lammers til Brand-figuren.

– Men nevnte maleri fra herren til Fresje, hvorfor henger ikke det i kirken i dag?

– Vi har en kopi av maleriet, malt av stavernskunstneren Fritz Helge Nyegaard i 1973, men originalen ble utlånt til Folkemuseet i 1902 og har aldri kommet hjem derfra, opplyser Hansen.

Han forteller videre at maleriet av den ukjente kunstneren ble gitt i gave av Peder Iverssøn Jernskjegg i 1606 til innvielsen av tømmerkirken i Kjose. I den kirken - reist som erstatning for en eldre stavkirke fra tidlig middelalder - fungerte maleriet som altertavle.

Nasjonalt klenodium

– Og nå kommer maleriet hjem for godt?

– Nei, foreløpig skal det bare på utlån. Dessuten vet jeg rett og slett ikke om vi tør å ta på oss oppgaven med å ha det hengende i kirken. Konservatorene på Norsk folkemuseum forteller at maleriet er et av de få eksemplene på tidlig kirkekunst etter reformasjonen og karakteriserer bildet som et nasjonalt klenodium, påpeker han og legger til at menighetsrådet senere i høst skal avgjøre hvorvidt man skal hente hjem bildet.

Lørdag kan i hvert fall originalen beskues i Kjose kirke, og mer: Sammen med bildet har man fått en konservator fra Folkemuseet til å foredra om bildet og om norsk kirkekunst etter reformasjonen.

– Nåværende altertavle i kirken er om mulig enda mer fantastisk, brummer Hansen. Den er laget av den såkalte Balke-mesteren og er visstnok et strålende eksempel på treskjærerkunst fra ca. 1260.

Mesteren fikk tilnavnet fordi hovedverket hans - en tilsvarende, men ifølge Hansen, ikke like godt bevart altertavle - fins i Balke kirke på Toten.

Konge og grever

Men i Kjose kirke snubler man over mer historisk interessant kunst. Kirken har eksempelvis et maleri av Christian Kvarts Kristus-visjon.

Dét maleriet er også fra 1600-tallet og ble malt i propagandaøyemed under tredveårskrigen, mener man.

Historien er denne: 8. desember i det herrrens år 1625, rett etter at kong Christian hadde kastet Danmark-Norge inn i 30-års krigen, hadde han en rystende visjon på slottet Rothenburg i nærheten av Bremen.

Kongen lot visjonen male, og påfallende mange malerier med samme motiv – det viser Christian i rollen som den lidende Kristus – fins her i Vestfold (blant annet i Langestrand kirke).

Og årsaken skal etter sigende være kirkepolitisk propagandistisk. Det gjaldt å bekjempe de mange katolskvennlige i regionen.

– Her har vi autentiske spor etter Laurvig-grevene, kremter Hansen og peker på to vakkert utskårne våpenskjold. De stammer fra gravferdene til Christian Conrad Danneskiold Laurvig (1783) og Christian Ahlefeldt Laurvig (1791).

– At våpenskjoldene ble forært kirken i Kjose, kan tyde på at Kjose har hatt en sterk posisjon i grevskapet, mener han, og viser til artiklene som fins i jubileumsboken.

Jubileumsbok

For selvsagt hører en jubileumsbok med. «Kjose kirke 150 år» heter den, men går langt utover jubileumsårene og risser opp hele den lange kirkehistorien i Kjose-bygden.

Her finner man historiske artikler, hilsener og erindringer, samt en rekke sort-hvitt fotografier.

Redaksjonskomiteen har bestått av Sverre Johnsen, Kjartan Almås, Marit Bærug og Hans Edvardsen, og boken er trykt i et opplag på 500 eksemplarer.

– Hva skjer under selve jubileumsmarkeringen til helgen?

– Lørdag blir det kunsthistorisk foredrag, og søndag er det festgudstjeneste med besøk av biskop Osberg, sogneprest Kjartan Almås, prost Øyvind Nordin samt representanter for fylkesmannen, forteller Hansen og ønsker så vel kunstinteresserte som andre hjertelig velkommen.

Egen bok Kjøse kirke rundet 150 år den 8.august og markerer blant annet jubileet med egen bok røper formannen i menighetsrådet Eivinn H. Hansen.